

DEJAN STOJILJKOVIĆ

**KONSTANTINOVO
RASKRŠĆE**

■ Laguna ■

Copyright © 2009, Dejan Stojilković
Copyright © 2009 ovog izdanja LAGUNA

Edicija MERIDIJAN
Knjiga 20

KONSTANTINOVO RASKRŠĆE

Prolog

POGLED IZ BESKONAČNOSTI

Beskrajna je brzina vremena, još veća
izgleda onima koji gledaju unatrag.

Seneka

Od prvog trenutka su me privlačile oči.
Bile su bistre i velike, mirne i samouvereno usmerene na mene.
Ali, pogled nije dolazio iz očne jabučice,
dolazio je iz mnogo veće dubine,
imao sam osećaj, kao iz beskonačnosti.

Oto Vagner

šef štaba SA (o svom susretu sa Adolfom Hitlerom)

Noć je mirisala na mašinsko ulje i jeftin duvan.

Siva letnja izmaglica pokrivala je okolinu te su čkiljava svetla grada ličila na sitne, uplašene detinje oči. Niš je spavao opružen u dolini reke obgrljene brdima, neprepoznatljiv u tom mraku, umoran od rata, načet bombama i glađu...

Karl Redlih, vojnik čete za vezu koja je odnedavno postala sastavni deo 920. landsšicen bataljona, nikada nije čuo za ovu balkansku varošicu pre nego što su ga prekomandovali. Ali nije se žalio. Na kraju krajeva, bolje je biti ovde, u srbijanskoj zabiti, na straži u železničkom depou, pod komandom 21. uprave za eksploataciju železnica, nego negde u Rusiji, gde se oni koji poginu od metka smatraju srećnicima. Uvlačeći dim cigarete, dremljivo je gledao u mrtve, nepomične vagonne poređane na kolosecima i čekao da mu dođe smena.

Iznenada, on postade svestan jednog drugog mirisa koji je do njega dopro kroz neprozirni beli veo. Ugasio je cigaretu, bacio je na zemlju i nagazio čizmom.

Izašao je na kolosek levo, gde su bili vagoni doterani pre dva dana iz Grčke, i opet, sada mnogo jače, osetio isti, blago iritirajući miris.

Skinuo je pušku sa ramena i repetirao je. Krenuo je napred, nogu pred nogu, oprezno gazeći po debelim drvenim

pragovima... Na toj strani depoa bio je drugi stražar, novajlija prebačen iz intendantske jedinice. Feldkomandantu je stalno manjkalo ljudstva pa se neretko dešavalo da stražarske obaveze budu poverene pozadincima. Smatralo se da opasnost od lokalnih bandi nije toliko velika da bi ugrozila jedinice u gradu, pa je ovakav raspored straže bio prihvatljiv. Uostalom, pobunjenici su se digli na oružje da bi ubijali jedni druge, borba sa nemačkom okupacionom silom bila im je u drugom planu.

Karl zastade na pola puta od prvog do drugog stražarskog mesta i poče da doziva stražara:

„Ditrih! Ditrih! Nisi se valjda uspavao, zabušante?“

Odgovora nije bilo. Karla je to prilično nerviralo jer, iako se nije trebalo plašiti diverzije, strah od lopova je svakako bio opravdan. Nije želeo da sutra bude odgovoran za krađu koja se desila dok je Ditrih spavao na svom stražarskom mestu.

Napravio je još nekoliko koraka i zastao kraj jednog od vagona. Odatle je, uprkos izmaglici, mogao jasno da vidi kako je Ditrihova stražarska kućica prazna. Skrenuo je desno i došao do početka kompozicije gde su bili vagoni sa žitom iz Vojvodine. Ušao je između dva reda kao u tunel i krenuo napred.

Miris se pojačavao. Golicao mu je nozdrve.

Karl Redlih zastade kad ispred sebe, u izmaglici između dva vagona, ugleda scenu tako užasnu da ga je bukvalno paralisala.

Nešto se, neko deformisano crno obličje, nadvilo nad Ditrihom. Dugi prsti, beživotno beli, u potpunom kontrastu sa tamnom prirodom te *stvari*, bili su položeni na ramena vojnika Ditriha... *Mrtvog* vojnika Ditriha. Zabačene glave i, groteskno otvorenih usta iz kojih je poput crvene zmije visio rumeni jezik, stražar je gledao u prazno, očiju iskolačenih od užasa... Negde ispod tog jezika i prestravljenih očiju, nešto je rasporilo sivomaslinastu uniformu Vermahta i pokidalo Ditrihovu utrobu...

Karlove pobledele šake stezale su pušku, ali on nije mogao da ih pomeri, još manje da stavi prst na oroz ili nanišani... Poku-

šao je da vikne, dozove u pomoć, ali iz njegovog grla doprlo je samo jedva čujno krkljanje.

Tada je zver okrenula glavu ka njemu i Karlov pogled se susreo sa dva užarena oka...

Ali, nije to bilo ono što je najviše užasnulo Karla Redliha, sina dobrostojećeg hamburškog trgovca, nasilno regrutovanog da služi Rajhu i umre za firera. Ono što ga je nateralo da poludi od straha bilo je lice zveri...

Ovog puta hteo je zaista da vrišti, jer iza očiju optočenih grimiznim plamenom, ispod krvavih ocnjaka i oko njih i kroz mrtvačku belu put te stvari jasno se naziralo lice čoveka.

Karl Redlih sakupi preostale deliće razuma i podiže pušku. Dok je nišanio u mrak ispred sebe, nešto se pokrenu. Zver je u divljem, brzom trzaju, podigla ruke sa mrtvog Ditriha, ispružila ih i, neprimodno kriveći glavu, poslala ka njemu.

Odjeknuo je pucanj, parajući tišinu učmale provincijske noći.

Začu se podmuklo neljudsko režanje i glas uplašenog dečaka kako izgovara molitvu za mrtve:

„Spasi me, majko Isusova!“

Košmarni snovi probudiše Krsmana Teofilovića. Trgao se kao da mu je neko zario zube u slabinu, levom rukom je grčevito stezao čaršav mokr od hladnog znoja, dok mu je desna počivala na grudima gde mu je ispod mesa i kože bubnjalo uplašeno srce. Mrak oko Krsmana bio je živ, kroz njega su tumarale prikaze i utvare, poslednji obrisi strašnog sna, a onda su i one nestale ostavivši samo nerazgovetni odjek u ušima... razvučeno zavijanje koje je zamrlo u tmimi istog trena kada je shvatio da se nalazi u spavaćoj sobi svoje velike, gospodske kuće.

Pogledao je u stranu i video da njegove žene Danke nema u krevetu. Na brzinu se obukao i izašao u dvorište. Neko vreme

je poput duha tumarao praznom baštom, saplićući se o gajbe sa voćem koje je sluga ostavio tog popodneva. Zatim je sišao do kapije i tamo zatekao Danku kako stoji kraj ograde. Gledala je niz ulicu pokrivenu maglom, prema sokacima koji su vodili dalje u varoš, ka centru. Prišao joj je bliže i zastao pored nje.

„Pobogu ženo, šta radiš napolju u ovo doba?“

Umesto odgovora usledilo je dugo ćutanje. Stojeći tako kraj kapije, kao nekad kada ga je čekala da se vrati sa trgovačkih poslanstava u Stambol ili Skoplje, Danka nije više ličila na onu istu ženu koju je nekad poznavao i voleo. Duga tamnosmeđa kosa padala joj je preko uskih ramena na leđa, upalo lice sa upadljivim krupnim tamnim očima bilo je bleđe nego ikad... Privijena uz ogradu od crnog kovanog gvožđa, Danka Teofilović je svog muža podsetila na Lotovu ženu koja se sprema da se osvrne i pogledom obuhvati sav užas sveta koji umire.

Taman kad je zaustio da kaže još nešto, njegova supruga se oglasi.

„Osećaš li, Krsmane...“, rekla je tihim, pomalo jezivim glasom. „Osećaš li... kako je noćas tako neobično *hladno*?“

Krsman slegnu ramenima i položi joj šaku na rame.

„Jašta. Studen se nekakva uvukla u grad poslednjih dana. A i ova magla...“

Krsman osmotri okolinu, kroz izmaglicu su se nazirali šiljati vrhovi kuća i dimnjaci na njima.

„Hajde, uđimo unutra... Skuvaću ti čaj.“

„Sanjala sam strašan san...“, mrmrljala je Danka zureći u mrak pred sobom.

„Svi tako sanjamo ovih dana, ženo... Ko još sanja lepe snove u ratu?“

„Nije to“, odmahnu ona glavom, dok su joj se na licu mešali bol i zbunjenost. „Sanjala sam da ima nekog u magli...“

„Koga?“

Danka Teofilović blagim pokretom skinu muževljevu šaku s ramena, okrenu se ka njemu i pogleda ga. Krsmanu Teofiloviću

se na delić sekunde učini da ga u nozdri golica neki neobičan miris. Nije mogao da je gleda u oči, već je preko njenih ramena zurio u puste sokake obavijene izmaglicom. Osetio je kada su ga po obrazu dodirnuli njeni prsti, bili su hladni, ali ne toliko kao njen glas:

„Dete, Krsmane...“, prošaptala je. „Dete plače u magli...“

„Dete?“

„Da“, izusti ona. „I moli se...“

„Moli se? Kome?“

Samo na delić sekunde, učini mu se kako se nešto pomerilo u mraku iza Dankinih ramena, da bi se opet stopilo sa neprozirnim crnilom.

„Majci, Krsmane...“, šaputala je Danka privijajući se uz njega, sričući svaku reč kao molitvu.

„Meni.“

Negde iz tame gledaju ga oči bogova.

Tamo, ne tako daleko od njega, gde se naziru obrisi snažne mermerne mišice i hladne oštrice mača čiji rukohvat steže ogromna šaka, bogovi obitavaju u večitoj slavi Valhale, ćudljivi i nemi. Jednooki Odin na svom konju sa osam nogu galopira po zemlji, vodi i vazduhu, na ramenima mu sede dva gavrana; otac je poginulih, nehajan i željan kraljevske krvi. Njegov sin, čije se mišice belasaju u mraku, moćni je Tor. Čekićem i gromovima on ubija divove i štiti ljude, i putuje kočijom koju vuku dva jarca. Kraj Tora je Hejmdal, sin devet majki, božji stražar na putu ka podnožju Duge. I jednoruki Tir je tu, prizvan je da presudi o pravilima borbe, a Frej da iskaže suštinu arijevske lepote; svoj čudesni brod Skidblandir presavio je kao maramicu i nosi ga u džepu. Svud oko bogova, Valkire igraju svoj ratnički ples, one su anđeli borbe, rasplele su svoje duge plave kose i dok im oči svetle u tami, traže ratnika dovoljno hrabrog da zasluži pehar napunjen medovinom.

Stajao je nepomičan u visokoj odaji zamka Vevelsburg, ničijoj zemlji na granici između smrtnog sveta i trajanja u večnom blaženstvu. Nervozno se poigravao srebrnim prstenom koji je nosio na desnoj ruci. S vremena na vreme, pogledao bi u srebru izgraviranu mrtvačku glavu koja je ležala na hrastovom lišću ispresecanom runama. Bio je obučen u crno: na sebi je imao bluzu i jahaće čakšire koje su se završavale u oficirskim čizama. Na opasaču mu je bila futrola s pištoljem i počasni bodež. Iznad arijeviski visokog čela, crna visoka šapka sa još jednom mrtvačkom glavom pokrivala mu je plavu kosu. Na krajevima okovratnika bluze ugnezdile su se dve srebrne munje – dvostruki znak pobeđe i simbol germanske superiornosti, od prostog sveta čitan kao SS.

Šturmbanfirer* Hajnrih Kan čekao je na audijenciju kod rajhsfirera Himlera. Te večeri bio je opozvan i razrešen dužnosti glavnog čoveka za istraživanje jedne od starogermanskih iskopina u blizini Rajne. Nisu mu rekli ništa precizno, samo je obavešten da će mu biti dodeljen „specijalni zadatak“.

Kada je upitao kurira: „Od koga?“, ovaj mu je ravnodušno odgovorio: „Od Ptičara lično“.

Odaja u kojoj se nalazio bila je ovalna i puna mermernih kipova u čijim je vešto izvajanim obličjima prepoznao drevne bogove arijevske rase. Na podu se presijavao ogromni mozaik u vidu stilizovane svastike čiji su se krajevi stapali sa simbolom Sunca. Nekoliko spratova niže, nalazila se Kripta koju je natkriljavalo dvanaest granitnih stubova i u čijem centru je poput minijaturne crne rupe zjapilo ždrelo univerzuma, polazna i ciljna tačka... „Bunar Mrtvih“, kako ga je jednom nazvao rajhsfirer, gde se ritualno pohranjivao pepeo vitezova Reda mrtvačke glave. Osećao je jezu, ali istovremeno i neopisivu čast što se nalazi tako blizu tog svetog mesta. Pri samom dnu velike prostorije smeštene ispod vrha severne kule zamka, dva

* Šturmbanfirer – čin u SS-u adekvatan činu majora u regularnoj vojsci.

krupna esesovca nalik na žive statue stajala su ispred masivnih hrastovih vrata Himlerove lične odaje posvećene kralju Hajnrihu Prvom.

Vreme je sporo teklo u mermernoj tišini ovalne odaje. Pitao se kakav će mu to važan zadatak biti poveren i šta ga to čeka s one strane masivnih vrata. Tačno pola sata pre ponoći, stražari su se pomerili i na vratima se pojavio Himlerov ordonans koji ga je uveo unutra.

Prostorija u kojoj se obreo bila je u polumraku kroz koji su se nazirali grbovi rasuti po zidovima, beskrajni redovi starih knjiga na policama i mali radni sto kraj koga je crvena zastava sa kukastim krstom ličila na crveni pokrov skinut sa tela mrtvog boga. Zastao je i lupivši petama o pod podigao desnu ruku u znak pozdrava.

„Hajl Hitler!“ – glas mu je bio tvrd i odmeren.

Krajičkom oka, kraj drugog prozora je spazio čoveka zagleđanog u noćne pejzaže Vestfalije. Iako mu je bio okrenut leđima, činio mu se nekako poznato. Bio je nizak za jednog arijevca i oficira, ali opet nekako svečano krut i dostojanstven.

Rajhsfirer mu je rukom pokazao da priđe a onda mu se obratio:

„Dobro došli, Kane.“

Prišao je i ukočeno, kao na smotri, stao kraj stola. Gledao je pravo u Himlera, koji je prelistavao dokumente i fotografije. Zatim mu je pogled pao na neupadljivu stvar položenu preko crnih fascikli sa znakom germanskog orla.

Bio je to vrh koplja, očigledno veoma star. Ličio je na bodež korišćen za otvaranje utroba životinja radi proricanja budućnosti, ali od njega se razlikovao po tupom metalnom klinu pričvršćenom alkom i žicom ispod zašiljenog vrha. U dnu metalne osnove, čiji su bokovi podsećali na krila, bili su ugravirani krstovi.

Himler je klimnuo glavom kao da mu je pročitao misli.

„Da, her šturmbanfireru, to *jeste* ono za šta ga smatrate.“

„Mauricijevo koplje?“

„Da... Ili Longinovo koplje, kako hoćete. U stvari... Prosto je fascinantno koliko je vlasnika promenilo ovo sveto oružje. Od imperatora Konstantina, preko Teodosija, Alarika Ponositog, sve do Karla Velikog i Fridriha Barbarose...“

„Isto ono kojim je Hrist bio proboden na krstu?“

„Može se i tako reći... Ali, verujem da vi, kao istaknuti član Anenerbea i čovek od znanja i iskustva, gajite prilične rezerve prema nedotupavnim hrišćanskim legendama.“

„Naravno, her rajhsfireru.“

Čovek koji stajao kraj prozora ćutke zanet u mrak pomeri se i istupi na svetlo. Oči su mu blistale kao dva plava sunca, i taj oštri sjaj, sjaj rešenosti da se promeni svet, kao da ga je na trenutak okamenio. Viđao je te oči, tu odlučnost i hipnotičku dubinu u njima mnogo puta do sada: na vojnim smotrama, na proslavama praznika Nove Nemačke, na fotografijama i u filmskim vestima... Kan se namah setio onoga što mu je svojevremeno ispričao jedan od oficira SA, o pogledu za koji je pomislio da dopire iz beskonačnosti, pogledu koji je pripadao bistrim plavim očima, očima Vođe.

„Recite mi, majore Kane...“ – glas je, činilo mu se, dopirao iz nekog drugog sveta. „Jeste li videli bogove? Tamo, iza vrata?“

„Da“, promrmlja on.

„Mislite li da su milosrdni?“

„Da“, odgovori on opet.

„Grešite. To nisu jevrejski bogovi... To su drevni bogovi germanske rase, bogovi časti i snage... Oni ne vole slabiće. To su bogovi krvi i zemlje, oni vole ratnike... I zbog toga su... nemilosrdni. Njihova krv teče venama nemačkog čoveka. I zato mi recite... Šta je potrebno da se probudi predugo uspavana germanska krv? Da li postoji taj ključ, kao što je ovo koplje ovde, talisman moći kojim ćemo vratiti pravo da vladamo svetom?“

„Verujem da postoji.“

„Verujte više, majore!“ – glas se dizao do visoke tavanice. „Verujte prvo da njihovog jevrejskog boga nema, i da jedini bogovi koji postoje već hodaju zemljom. Nadljudi žive među nama! Video sam ih. Neustrašivi su i surovi. Pred njima sam osetio strah...“

Kan htede da kaže nešto, da potvrdi svoju vernost Redu i odanost ideji većitog Rajha, ali ga u toj nameri prekinu novo pitanje:

„Osećate li i vi strah, majore?“

„Ne...“

„I ne treba.“

Glas njegovog sagovornika postade smireniji.

„Nadljudi... To smo vi i ja.“

Bilo je nedefinisane samouverenosti u tom glasu. Kanu se za trenutak učinilo da bi možda upravo takav trebalo da bude glas boga.

„Mi ćemo vladati ovim svetom.“

Sledećih nekoliko trenutaka bili su vrlo dugi za šturmbanfirera Hajnriha Kana.

„Jeste li razumeli?“ – glas je sada bio hladan.

Kan je klimnuo glavom, ne bi li tim aktom vojničke rutine sakrio zbunjenost. Ponovo pogledavši čoveka, promrmljao je:

„Jesam...“

I sa dozom strahopoštovanja dodao:

„...moj fireru.“

Adolf Hitler zadovoljno klimnu glavom i sa Himlerovog stola podiže fasciklu. Prelistavao je dokumente a onda se zaustavio na jednom od njih. Bio je to delić sekunde, ali Kan je jasno zapazio kako je fireru zadrhtala leva ruka kada je podigao papir. Ona oštrina u pogledu namah se izgubila i to je delovalo zbunjujuće. Pod škrtim svetlom stone lampe firer je izgledao nizak, poguren, slabe telesne građe, lica izbrazdanog borama... Čovek na pragu starosti koji drži list papira mučeci se da pro-

tumači napisano. To je trajalo kratko, da, ali u Kanovim očima taj drhtaj, upadljivi tremor leve ruke, kao da je sa velikog vođe skinuo magiju, učinivši da bog postane čovek. Iznenada, firer je posegnuo za još nečim što je ležalo na stolu u hrpi papira. Bilo je to ogromno uveličavajuće staklo, slično lupama koje su koristili ciriški časovničari, ali mnogo veće, debelo dva prsta i dovoljno široko da stane u šaku odraslog muškarca.

„Imate besprekoran dosije, Kane. Ono što se uradili u Africi je...“, mrmaljao je firer teškom mukom tumačeći dokument, „...fascinantno. Da imam još takvih pravih arijevskih vojnika, odavno bih zdrobio neprijatelje Rajha...“

„Trudim se da što bolje služim Otadžbini i Redu.“

„To me raduje. Red mrtvačke glave je i osnovan zbog ljudi kao što ste vi. Zbog ljudi koji su *drugaćiji*. Nationalsocijalistički pogled na život zasnovan je na svesti o tome da ljudi nisu jednaki. Trećinu nemačkog naroda čine heroji, druga trećina su kukavice, a ostatak izdajnici. Vi ste u ovoj prvog trećini, Kane, potrudite se da tako i ostane!“

Himler mu se tada obrati, ne dižući pogled sa dokumenata koje je proučavao.

„Jeste li ikad čuli za grad Niš?“

„Bojim se da ne.“

„To je varošica na jugoistoku Srbije. Nalazi se na raskrsnici puteva i preko nje ide naš železnički transport za Afriku...“

„U čemu se ogleda njena važnost?“

„Vidite, šturmbanfireru, sudbina je poput deteta... voli da se igra... Zato je jedan plemeniti arijevski vođa došao na svet u mestu koje je donedavno bilo na tlu varvarske države. Naime, u Nišu, tadašnjem Naisusu, rođen je Konstantin Veliki.“

Himler odvrati pogled od dokumenata, podiže malo naočare i nastavi.

„Konstancije Hlor, otac Konstantina Velikog, službovao je u Iliriji, u velikom vojničkom logoru. Tamo mu se i rodio sin,

280. godine, 26. februara, u znaku Ribe... Naši astrolozi vide u tome veoma bitna znamenja. Takođe, naš ekspertski tim tvrdi da letnja carska rezidencija Medijana koja se nalazi uz sam grad nije slučajno na tom mestu... Tu ćete i započeti istraživanja. Dobićete mape, ljudstvo, odgovarajući budžet... U Nišu će vas sačekati čovek Anenerbea, Marko Šmit. Srpski je državljanin, ali folksdojčer. Dosadašnji učinak mu je prilično dobar. Šmit je arheolog, studirao je na Sorboni i u Bolonji, odlično poznaje period poznog Rimskog carstva, kao i geografiju Gornje Mezije* i lokalitete na tom području. On u sebi ima germanske krvi, ali ne *dovoljno* da bismo mu poverili kompletan zadatak... Stvar je delikatna, možemo je poveriti samo nekome za koga smo sigurni da je istinski arijevac.“

Kan je pomno slušao, ali se našao zbunjenim kad je firer zastao usred rečenice i ponovo se zagledao u brda koja su okruživala zamak. Negde iza njih bila je Teutoburška šuma koja je nekad davno progutala Varove** legije. Mesto sveto koliko i ukleto, dom drevnih bogova koji su od drveta crnog bora, jasena i hrasta istesali prvog čoveka i prvu ženu.

„Niste mi rekli... ono najvažnije“, reče Kan obraćajući se Himleru. „Šta da tražim?“

Himler iz jedne od poređanih kožnih fascikli izvuče komad papira i stavi ga na sto. Bila je to skica mača, pomalo izbledela od vremena, ali se jasno videlo da je u pitanju rimski gladijus.***

* Gornja Mezija (*Moesia Superior*), rimska provincija u kojoj je Niš bio centralni grad.

** *Publije Kvintilije Var*, Avgustov prokonzul u Galiji. Sa tri legije upao je u zamku Germana koje je predvodio pobunjenički vođa Arminije i, nakon masakra koji je usledio, zajedno sa svojom svitom počinio je samoubistvo. Ovaj događaj koji se desio u šumama sa druge strane Dunava i Rajne 9. godine n.e. poznat je i kao „Bitka u Teutoburškoj šumi“.

*** *Gladijus* je latinski naziv mača koji su koristili legionari a kasnije i gladijatori (koji su ime i dobili po njemu). Ovde se misli na posebnu vrstu tog oružja koje je u rimskoj vojsci bilo u upotrebi do II veka n.e.

„Ovo“, rekao je Himler i prstom pokazao na crtež. „Mač cara Konstantina.“

„Nisam znao da uopšte postoji...“ Kan je zurio u skicu. „Zbog čega nam je on toliko važan?“

„Videli ste Koplje... A siguran sam da znate i za Krunu.“

„Krunu?“

„Da, Krunu koju nam je Musolini poslao iz Milana. Te dve stvari imaju nešto zajedničko – ovaj klin ovde... Isti je kao i klin u Kruni. Kao što znate, ko poseduje Koplje i Krunu, vladaće svetom... Angažovao sam svoje najbolje ljude iz Anenerbea i, posle opsežnih istraživanja koja su nas koštala mnogo vremena i novca, došli smo do zaključka da Kruna i Koplje nisu dovoljni, da su oni deo neke vrste arijevskog Svetog trojstva... Nedostaje nam treći talisman Moći...“

Bilo je nečeg ironičnog u nadimku koji je nosio rajhsfirer. Poguren, pomalo špicastog lica, sa naočarima nalik na sovine oči, Himler fizički zaista jeste podsećao na pticu. Kan pomisli kako nadimak nije dobio samo zbog fascinacije saksonskim kraljem Hajnrihom Prvim, poznatim i kao „Ptičar“.

„Prema jednoj legendi, metalni klinovi kojima je Hrist bio proboden na krstu ukradeni su. Jedan je završio u Longinovom koplju, drugi u pročelju Krune dok je treći pretopljen u sečivo mača. Moćni arijevski ratnici su uz pomoć tog mača izvojevali velike pobeđe... Neki kažu da je on ključ koji otvara vrata između ovog i onog sveta... Prema procenama naših stručnjaka, postoji velika verovatnoća da se mač nalazi upravo u Nišu.“

Himler lupnu prstom po položaju rodnog mesta Konstantina Velikog na mapi Balkana.

„Car Konstantin bio je veliki kolekcionar oružja. Imao je armamentarijum pun trofejnog oružja koji, nažalost, do sada nije pronađen. Nakon bitke kod Milvijskog mosta,* iz nekih,

* *Bitka kod Milvijskog mosta* odigrala se 28. oktobra 312. godine n. e. nadomak Rima. U njoj je Konstantin I odneo pobjedu nad Maksencijem i time označio kraj trijumvirata i početak svoje samostalne vladavine carstvom.

nama nelogičnih razloga, imperator se odrekao svetih relikvija i dao ih na čuvanje ljudima od poverenja. Doduše, zadržao je Koplje, Kruna je ostala u Milanu a Mač je poslao u mesto u kom je rođen...“

„Znamo li tačnu lokaciju te riznice?“

„Spisi koje smo pronašli, kao i deo mape, upućuju na mesto koje se u nekoliko spisa naziva *Konstantinovo raskršće*. Jedna od mogućih lokacija jeste i Medijana pored Niša. Zato vas i šalje-mo tamo. Imamo još četiri istraživačke ekipe na lokalitetima na kojima bi, kako osnovano sumnjamo, mogao biti Mač.“

„Ako pronađem taj... armamentarijum... šta da činim?“

„Ne činite ništa, Kane. Pronalaženjem zbirke oružja ili čvrstog dokaza o njenom postojanju, vaša misija se završava. Obavestite Berlin, a mi ćemo poslati ekspediciju.“

„Razumem.“

„Feldkomandantura 809-Niš je pod upravom pukovnika Ota fon Fena. On je uzoran oficir...“

„Mogu li očekivati potpunu kooperativnost sa njegove strane?“

„U svakom slučaju. Ali povedite računa. On je, znate, jedan od onih pripadnika plemstva koji se... kako da kažem... nisu baš uklopili u društvenu reformu Rajha. Znae, potiče iz plemićke porodice koja ima veliku tradiciju... Njegov otac je takođe bio oficir sa izuzetnim renomeom, ali i veleposednik i mecena hrišćanske crkve... A mi, kao što znate, ne gledamo blagonaklono na takve stvari. Naročito na ovo *potonje*. Inače je pravi arijevac, čistokrvni... I dobar vojnik. Što svakako valja poštovati.“

Tada progovori firer, koji kao da se trgnoo iz transa.

„Još jedan junjer.* Nespreman da prihvati izazove novog vremena, promenu koju ono donosi... Plemstvo, titule, tradicija... To su prevaziđene stvari. Ljudi poput njega će kad-tad morati da shvate da se zasluge ne dobijaju rođenjem već vernim

* Junjer – uopšten naziv za nemačko plemstvo koji se za vreme Drugog svetskog rata koristio u posprdom značenju.

služenjem idejama i ciljevima Rajha. Do tada, mogu već neka-ko da budu od koristi... makar i kao komandanti pozadinskih garnizona.“

Prišao je stolu i podigao jednu mapu. Ruka mu je sad još jače drhtala.

„Morao sam da odložim napad na Grčku zbog Srbije... A kada smo je okupirali, Srbi su se podelili u tabore i počeli međusobno da se satiru. Mislim, kakva nacija je sposobna da čini takve stvari?“

„Svaka nacija sledi svoj karakter“, promrmljao je tada Himler gotovo ravnodušno.

„Da. Ako ga ima“, složio se firer sa njim. „Ja sam magnet koji prelazi po nemačkoj naciji i izvlači iz nje čelik. Svi vredni ljudi su sada u mom taboru, a oni koji to nisu ionako ništa ne vrede. Tako će biti i sa državama i nacijama...“

„I sa Srbima?“, upita Kan.

„Ti... kraljevice... najobičnija su neposlušna rulja. Ali rulja sa ambicijama. Njihova velikosrpska ideologija jeste ono što moramo slomiti. Te ideje se oni nikad neće odreći i zato je sve ono što dolazi iz Beograda opasnost po Rajh! Zamislite, Nojbaher *mi je nedavno došao sa idejom da se četnicima podeli oružje! Pre bih pristao da Srbija bude okupirana od strane boljševika!“

„Ipak, pokazali su se dostojnim protivnicima u prvom ratu“, usudi se Kan da iznese komentar. Firer odloži mapu u koju je bio zanet i pogleda ga.

„Srbe ne treba potceniti. Ali nemojte da vas zavarava to što tu i tamo susrećete neke očigledno germanske elemente u jednoj manje vrednoj rasi. To su samo niži narodi kojima u određenom istorijskom trenutku upravljaju germanski organizatori i gospodari... Budite nemilosrdni prema Srbima. Setite se ko je ubio Franca Ferdinanda i tako započeo rat... Setite se ko je

* *Hermann Neubacher* (1893–1960) – specijalni izaslanik Trećeg rajha za istočni Balkan.

paktirao sa Britancima i Francuzima protiv germanskog Rajha. Srbi imaju veliki udeo u poniženju koje je naša velika nacija morala da istrpi u prvom ratu i za to, budite sigurni, moraju da plate. Nojbaher se zamajava nekom idejom o srpskoj federaciji... Po njemu, trebalo bi formirati vojsku od Srba, koji će biti bedem od eventualne boljševičke opasnosti sa istoka. Kakva kratkovidost!“

„Verujem da vam je zadatak jasan“, reče Himler pružajući Kanu crnu fasciklu. „Ovde su vam naređenja i potrebni dokumenti. Sve ostalo ćete dobiti od Šmita kada stignete u Niš.“

„Razumem, her rajhsfireru.“

„Srećan put, šturmbanfireru, i donesite nam dobre vesti.“

„Daću sve od sebe.“

Kan lupi petama i podiže desnu ruku u znak pozdrava, napravi nalevo krug i odmerenim koracima krenu ka izlazu. U trenutku kada mu je rajhsfirerov ordonans otvorio vrata, začu glas svog Vođe:

„I, Kane... ne zaboravite.“

Glas Adolfa Hitlera opet je imao onu hipnotičku, proročku dubinu.

„Bogovi vas gledaju.“

Prvi deo
KRALJEVSTVO KRVI

Nezahvalna otadžbino, ne imaj ni kosti moje.

Kornelije Scipion

I kada bih hodio
dolinom senke smrti,
ne bih se zla bojao,
jer si ti sa mnome.

Psalam 23

Ne znam odakle mi ova naknadna pamet.

Možda zbog blizine smrti.

Naš narod kaže da nema istine pre sudnjega časa, takvi smo ti mi Srbi... Prvo pametujemo, a onda to pametovanje plaćamo glavama. Stvarno smo lud narod, jebô nam pas mater. Nama mudrost ne služi da bi zahvaljujući njoj napredovali, spoznali život, pobedili ga, ne...

...već da bi se njome cenjkali sa smrću.

Ali, ko sam ja da tebi govorim o smrti, moj Nemanja?

Tebi, koji si je uzeo za posestrimu?

Oprosti mi prijatelju, neće proći mnogo vremena a ja ću hodati dolinom senki. I nije da nisam tužan što napuštam ovo pogano kraljevstvo krvi, ali zar je sve što ostaje iza nas samo hrana za crve? Zar nema nečeg uzvišenijeg u ovoj prevari koju zovu životom? Nečeg za šta vredi umreti na ovako prljav i nedostojan način?

Ne, nemoj mi pričati o časti, otadžbini, pravdi ili veri u Boga... Jebe mi se za to. Te mrtve stvari su me izdale isto onako kako sam ja izdao njih. Nešto drugo meni treba... Nešto što sam čuo kada sam sišao u Podzemlje.

Zar nema te reči koja bi mogla razbiti ovo zlu vradžbinu koja me je okovala bolešću?

Makar ona bila laž?

Makar je ti izgovorio?

Dragutin Stevanović, u pismu upućenom Nemanji Lukiću.
21. april, 1944.

1.

Svojim dugim, harmonikaškim prstima Svetislav Petrović Nišavac uzimao je dve kockice sa stola i stavljao ih pred sebe. U kafani niko ni da pisne. Umukle muzika i galama, čak se ni pijandure ne svađaju oko politike i cene rakije, samo muve zuje iznad stolova, mamurne od duge kockarske noći. Partija barbute se baš odužila, počeli su juče oko pet po podne. Opelješio je jednog nedićevca, posle njega nekog fabrikantskog sina i dvojicu crnoberzijanaca, a onda je, negde pred zoru, za sto seo bugarski oficir u zamašćenoj, neurednoj uniformi. Ni njemu kockarska sreća nije bila preterano naklonjena pa je ubrzo počeo da gubi. I to mnogo. Međutim, za razliku od musavog buržujskog sina ili pijanog nedićevca, Bugarin je u jednom trenutku izvukao jak adut koji mu je do tada bio za pojasom. Bez ijedne reči, u mrtvoj tišini kockarskog iščekivanja, izvadio je pištolj i stavio ga na sto ispred sebe. Nišavac je podozrivo gledao u crnu, kratku devetku pred bradatim Bugarinom u čijim su mutnim očima iskrili šljivovica i bes. Dvoumio se šta da učini.

Ako popusti, Bugarin će iz kafane izaći sa pozamašnim kockarskim plenom, onim zbog koga je on dreždao čitave noći, a ako ga pobedi i u ovom bacanju, nije isključeno da će ga, umesto psovkom, ovoga puta počastiti metkom u čelo.

Osvrnuo se da potraži neko poznato lice, kupi sebi malo vremena i smisli šta da čini. Ali ljudi oko njega skreću pogled, kao da je već osuđen na smrt. Čak se i Boža Krstić, gazda kafane, sakrio iza šanka i tobože broji pazar. Došlo mu je da prokune samog sebe što se iz Ulice Todora Milovanovića preselio ovde, na periferiju, u Donju Vrežinu. Da je partija igrana u nekoj gradskoj kafani, gde zalaze prava gospoda i poštteni kockari, ne samo da obesni Bugarin ne bi mogao da se razmeće pištoljem nego ga ne bi ni pustili u lokal. Premišljao se, vrteći kockice u ruci, dok je prizivao u sebi svetog Jovana, ali ga oficir grubo prekinu:

„Šta se femkaš? Podiži tu čašu!“ Kroz čudnu mešavinu srpskog i bugarskog sevala je srdžba. Biće da je poticao iz nekog od pograničnih sela. Jalovi polutan. Kopile nekog bugaraša koji je voleo da preskače plotove.

„Polako, prijatelju...“, naizgled smireno promrmlja Nišavac. „Ama, gde žuriš? Odigraćemo i ovu turu, pošteno i mera-klijski...“

„Bacaj!“

Nevoljno i pomalo tromo, Nišavac je stavio kockice u čašu, onda je podigao, kockarski vešto prodrmao i tresnuo o sto. Nakratko je zadržao dah, isto to su učinili i svi prisutni u kafani, a zatim izgovorio željeni broj kao da sriče Očenaš.

„Sedam...“

Podigao je čašu, polako, po prvi put želeći da ne pogodi kombinaciju.

Sa grube površine drvenog astala zurile su u njega zmijske oči ziheraških kockica.

Dvojka.

I petica.

Opet je dobio.

Bugarin srdito tresnu teškom pesnicom o astal.

„Mamkata da eba!“

Nišavac se trudio da ga ne gleda u oči, nije ni mogao, pogled mu je bio prikovan za pištolj na stolu ispred njega. Pitao se da li će Bugarin već sledećeg trena da ga podigne i među oči mu ispali kuršum.

Tada se desi nešto neočekivano. Na praznu stolicu sa leve strane, baš između njega i Bugarina, spustio se visoki čovek u vojničkom kaputu.

Bugarin ga prezrivo osmotri i upita:

„Koji si sad pa ti? Šta 'oćeš?“

Čovek samo smireno otpi gutljaj rakije. Zatim zavuče ruku pod šinjel i na sto ispred sebe spusti crni valter sa ugraviranim kraljevskim grbom Karađorđevića na dršci.

„Ja sam oficir njegovog veličanstva kralja Petra Drugog, gospodine poručniče...“, odgovori mu sa neusiljenom mirnoćom. „I kao takav zahtevam da mi se obraćate s dužnim poštovanjem, kao nekom ko ima viši čin od vašeg. A što se barbuta tiče... Ako hoćemo da ova partija bude poštena, onda uslovi za sve treba da budu jednaki. Je l' tako, Nišavac?“

„Gazda Nemanja? Ti li si?“ izusti Nišavac u neverici.

Major Nemanja Lukić uzvratil blagim osmehom i klimanjem glave, zatim u jednom cugu popi rakiju.

Bugarin je unezvereno gledao čas u njega, čas u pištolj na stolu. Oklevao je, i u tom oklevanju bio sve nervozniji. Nemanja nakrivi glavu, nasu sebi još, pogleda ga i reče:

„Znam šta se pitaš u sebi...“

„Znaš li, Srpče?“ prezrivo frknu Bugarin.

„Znam, znam...“, osmehivao se Nemanja Lukić. „Pitaš se jesi li dovoljno brz...“

Bugarskom oficiru se od srdžbe već tresla brada, desna šaka mu je drhtala, a levom je čvrsto stezao kockice.

Nemanja se nagnu ka njemu i tiho, gotovo šapatom, reče:

„...Ali veruj mi... Samo pomisli da probaš... Neću ni dotaći pištolj. Preklaću te... od uva do uva. Čuo si da mi četnici volimo te stvari, zar ne?“

Vreme u kafani kao da je stalo. Samo su mušice tromo zujale iznad pijanih glava.

Nije trajalo dugo, možda jedan ili dva trena, a onda Bugarin, umesto za pištoljem, posegnu za rakijskom čašom. Netremice gledajući u Nemanju, popio je do kraja, obrisao masne, debele usne, tresnuo čašu o sto i ustao.

„Pištolj ostaje ovde...“, reče Nemanja.

„A pare?“

„Koliko znam... Nišavac je dobijao.“

„Neće ovako da se završi. Ima da se vratim... Ima da vas nađem.“

Nemanja slegnu ramenima i podiže čašu kao da mu nazdravlja.

„Onda ću popiti još jednu... Tebi za pokoj.“

Bugarski oficir srdito odmahnu rukom i krupnim koracima krenu ka izlazu. Nišavac posegnu za kockarskim plenom i poče da ga trpa u džepove kicoških pantalona koje su ga, očigledno, pre rata skupo koštale. Gosti kafane nastaviše da piju, prepiru se i galame, kao da se ništa nije desilo. Gazda Boža je pomolio nos sa šanka, pa obradovan što se neugodna situacija konačno završila, pritrča njihovom stolu sa polićem rakijske.

„Evo, Nišavac. Ovo kuća časti!“

„To ću da popijem za tvoje junaštvo, gazda Božo.“

„Nemoj tako, Nišavac... Sam si čačkao mečku. Niko te nije terao na silu da se kockaš sa ovom bugarskom budalom. Ja imam mehanu da gledam i familiju da pribiram... Ne mešam se u te vaše kockarske rabote...“

„Ajde? Pa da me je ovo Bugarče na pravdu boga ovde upucalo kô besnog psa, i to ne bi bilo tvoja rabota?“

„Ko šta traži – to i dobije.“

„Jes, baš tako je...“, složi se Nišavac. „Ajmo, gazda Nemanja do varoši... Da nađemo neku ljudsku kafanu.“

Nišavac i Nemanja izadoše iz kafane na stari kaldrmisani put koji je vodio u varoš. Junsko jutro odisalo je svežinom, te

harmonikaš navuče na sebe teški sako koji mu je do tada visio o ramenu.

„Sećaš li se kakav ste lom znali da napravite u *Nju Jorku*?* A bili ste kavaljeri... Ja i Toza Živković** nismo mogli pare da izbrojimo... Tol'ko golem bakšiš ste ostavljali!“

„Bilo nekad, Nišavac...“

Harmonikaš zastade da bolje zagleda starog poznanika.

„Ama, gledam te, gazda...“, reče pomalo nesigurno.

„Tol'ke godine prodoše. A ti isti. Uopšte nisi ostareo!“

„Čini ti se.“

„Ma ne čini mi se. Izgledaš mlado i ubavo kô nekad.“

Ne obraćajući pažnju na njegove reči, Nemanja ga upita:

„Gde ti je harmonika, Nišavac?“

„E, moj gazda... Kome je sada i žalost do pevanja? Batalio sam harmoniku. Neće duša... Kako počeo rat, nisam je u ruke uzeo. Mobilizacija me zaobišla. Al' me Švabe u'vatiše i poslaše u borski rudnik. Izvukô sam se pa sam posle radio na železnici... Sad, eto tako, 'odim po mehane i pijem sa fukarom. Kad naiđe neka budala da igra barbut, ja ga oderem kô jarca...“

Nemanja podiže kragnu šinjela, izvadi tabakeru i ponudi harmonikaša cigaretom.

„Što si se uvukô u taj kaput, gazda Nemanja?“, iščuđavao se ovaj. „Tol'ko li ti hladno?“

Trudeći se da neubedljivim osmehom prikrije nelagodu, Nemanja mu pripali cigaretu šibicom i tiho reče:

„Meni je hladno *iznutra*, Nišavac...“

* Stara niška kafana u Ulici kralja Milana, više ne postoji.

** Toza Živković bio je otac čuvenog pevača narodne muzike Predraga Živkovića Tozovca. Pre II svetskog rata često je svirao po niškim kafanama.